

УДК 636:612.015.3:636.4

Л.Я. Пукало
аспірант

Львівська національна академія ветеринарної медицини ім. С.З. Гжицького

ІМУНОФІЗІОЛОГІЧНИЙ СТАТУС ВАГІТНИХ СВИНОМАТОК ТА ЇХ ПОРОСЯТ ЗА КОРЕКЦІЇ ЗАЛІЗОДЕФІЦИТНИХ РАЦІОНІВ

Введення свиноматкам протягом останнього місяця вагітності в раціони хелатних сполук заліза з амінокислотою метіонін викликає активізацію процесів еритропоезу та факторів імунного захисту організму, гематологічних, біохімічних та імунологічних показників крові свиноматок та поросят. Виявлені зміни в організмі тварин при корекції залізодефіцитних станів відображають складну систему взаємовідносин різних ланок імунофізіологічного стану, спрямованого на збереження молодняка, підвищення його життєздатності та профілактики залізодефіцитної анемії.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень

Імунофізіологічний статус і продуктивність тварин нероздільно пов'язані з надходженням в їх організм усіх необхідних інгредієнтів корму, які є джерелом обмінних процесів. Одним з основних шляхів підвищення продуктивності корму, його раціонального засвоєння організмом тварин є правильне балансування раціонів за мікроелементним складом, включаючи залізо.

Біологічна роль заліза визначається його участю в окисно-відновних процесах, рості тканин, механізмах імунітету. У вагітних свиноматок основні функції пов'язані з депонуванням цього елемента й регуляцією його надходження до фетального кровообігу, який здійснює плацента, що має здатність накопичувати залізо у вигляді залізобілкових комплексів – феритину і гемосидерину. Із розвитком вагітності прогресивно збільшується кількість заліза, яке надходить до плоду [4, 6].

Серед основних причин нестачі заліза та залізодефіцитного стану (ЗДС) є аліментарний дефіцит, порушення його засвоєння та посилення витрат заліза вагітними свиноматками, внаслідок передачі плоду та новонародженим з молоком матері.

Однак до останнього часу залишається недостатньо вивченим питання про вплив введення цього мікроелемента на гомеостаз, імунофізіологічний статус і продуктивність свиноматок та здоров'я їх поросят. Вивчення цього питання дозволить виявити нові принципи мікроелементної підгодівлі вагітних свиноматок шляхом використання ефективних сполук заліза в

оптимальних дозах для корекції ЗДС та запобігання розвитку анемії в організмі поросят.

Мета досліджень

Вивчити імунофізіологічний стан та продуктивність свиноматок в останній місяць вагітності за дії заліза на їх організм, розробка та обґрунтування нових підходів до проблеми запобігання ЗДС з метою нормалізації гомеостазу та резистентності в системі мати-плід-новонароджений.

Матеріали і методи

Дослідження проводились у ННВЦ «Комарнівський» Городоцького району Львівської області на 20 свиноматках великої білої породи, розділених на 4 групи, підібраних за принципом аналогів, з урахуванням фізіологічного стану, віку, маси тіла, рівня в крові заліза та гемоглобіну. Свиноматок утримували в окремих станках і годували індивідуально. Контролем для дослідних груп свиноматок служила перша група, якій згодовували лише основний раціон (ОР). Другій групі до ОР за місяць до опоросу щоденно вранці додавали суміш сірчаноокислого заліза з розрахунку 1,3–1,4 мг/кг маси тіла тварини, третій – хелатні сполуки заліза з метіоніном (метіонати) в дозі 0,4–0,5; а четвертій – 0,7 мг/кг маси тіла тварини метіонату заліза.

У крові свиноматок до початку досліду, за 7 днів до опоросу та після опоросу визначали гематокрит, кількість гемоглобіну, еритроцитів, загальну кількість лімфоцитів, співвідношення Т- і В-лімфоцитів та нульові клітини.

У сироватці крові тварин досліджували вміст загального білка, співвідношення окремих білкових фракцій, в тому числі концентрацію імуноглобулінів різних класів.

Усі перераховані дослідження проводили у поросят на 3–5-, 30-, 60- та 90-й день після народження. Досліджувані параметри імунологічного статусу тварин оцінювали за методичними рекомендаціями [3].

Спостерігали за перебігом родів і післяродового періоду, станом здоров'я та збереженості поросят, проводили контрольні зважування поросят при народженні і кожного місяця після народження.

Одержані результати обробляли статистично з використанням t-критерію Сьюдента та програмою Excel.

Результати досліджень

Аналіз отриманих результатів показав, що введення свиноматкам протягом останнього місяця гестації в залізодефіцитні раціони хелатних сполук заліза з амінокислотою метіоніном викликає активізацію процесів еритропоезу та факторів імунного захисту організму, гематологічних,

біохімічних та імунологічних показників крові свиноматок. Так в організмі свиноматок у відповідь на корекцію дефіциту заліза за рахунок додаткового згодовування сполук заліза посилились процеси еритропоезу (табл. 1).

Аналіз таблиці 1 показує, що найбільш виражені зміни спостерігаються серед тварин четвертої групи, яким протягом останнього місяця вагітності щоденно до залізодефіцитних раціонів вводили по 0,7 мг метіонату заліза на 1кг маси тіла. В їх крові вміст еритроцитів і гемоглобіну після опоросу зріс на 16 і 18 % ($P < 0,05$) відповідно.

Таблиця 1. Показники еритропоезу в крові свиноматок при корекції залізодефіцитних раціонів підчас вагітності та після опоросу ($M \pm m$)

Групи тварин	Еритроцити, Т/л		Гемоглобін, г/л		Гематокрит, %	
	до згодовування	після опоросу	до згодовування	після опоросу	до згодовування	після опоросу
I	6,44±0,14	6,27±0,2	95,0±5,8	96,7±3,8	39,0±0,7	39,7±1,2
II	6,49±0,49	6,62±0,18	97±4,4	98,6±4,1	39,1±1,2	38,1±1,1
III	6,41±0,15	6,94±1,4	98±4,2	111,2±4,6	40,1±0,8	35,6±1,6
IV	6,38±0,31	7,16±0,2*	96±4,1	127,1±4,8*	39,2±0,7	34,2±1,1*

При дослідженні білкового складу сироватки крові відмічено, що корекція залізодефіцитних раціонів свиноматок супроводжується змінами динаміки загального білка й основних його фракцій (табл. 2).

Таблиця 2. Білковий склад сироватки крові свиноматок при корекції залізодефіцитних раціонів ($M \pm m$)

Групи тварин	Загальний білок		Альбуміни		Глобуліни	
	г/л					
	до згодовування	після опоросу	до згодовування	після опоросу	до згодовування	після опоросу
I	77,9±1,5	77,2±1,5	28,8±0,9	36,7±1,1*	49,1±1,1	40,5±1,1
II	78,1±1,4	77,4±1,6	29,1±0,9	37,2±1,2*	49,0±1,2	40,2±0,9
III	77,2±1,6	77,1±1,4	28,2±0,8	37,2±1,2*	49,0±1,2	40,6±0,9
IV	77,1±1,5	76,9±1,4	27,9±0,8	36,4±1,1**	49,2±1,1	40,5±1,0

З наведених даних видно, що в сироватці крові свиноматок першої групи (контроль), протягом всього дослідного періоду рівень загального білка суттєво не змінюється і коливається в межах фізіологічної норми. В цей же час у дослідних тварин вміст загального білка після проведення

залізодефіцитної корекції (після опоросу) навіть незначно знизився. Особливої уваги заслуговує аналіз змін окремих білкових фракцій. Так вміст альбумінів у сироватці крові всіх дослідних тварин після опоросу достовірно зростав на 7,9–8,5 г/л ($P < 0,01$). Таке зростання можна пояснити меншими витратами його на формування білків плода, плодових оболонок і молозива. Стосовно молозива, то значна частина глобулінів, перш за все імуноглобулінів, як відомо [1, 5, 2], з материнської крові всіх сільськогосподарських тварин, в тому числі свиноматок, перед родами переносяться через епітелій молочної залози в молозиво для забезпечення колострального імунітету потомству. Нами відмічено, що зниження рівня глобулінів у сироватці крові свиноматок після опоросу відбувалося в основному за рахунок вмісту імуноглобулінів окремих класів (табл. 3).

Таблиця 3. Вміст імуноглобулінів у сироватці крові свиноматок при корекції залізодефіцитних раціонів ($M \pm m$)

Групи тварин	Ig G, мг/мл		Ig M, мг/мл	
	до згодовування	після опоросу	до згодовування	після опоросу
I	21,2±1,4	16,4±1,3*	1,32±0,1	1,28±0,08
II	20,9±1,3	14,2±1,1*	1,29±0,08	1,22±0,07
III	21,4±1,2	14,1±1,0*	1,30±0,08	1,23±0,07
IV	21,1±1,3	13,2±1,1*	1,29±0,08	1,21±0,08

Серед захисних білків окремих класів у сироватці крові свиноматок після опоросу найбільш вираженого зниження зазнавали імуноглобуліни класу G. Рівень цього білка в сироватці поросних свиноматок контрольної групи знизився на 22,6 % ($P < 0,05$), другої – на 32,1 ($P < 0,01$), третьої – на 34,1 ($P < 0,01$) і четвертої – на 37,4 % ($P < 0,01$).

При дослідженні білкового складу сироватки крові поросят, які народилися від свиноматок різних груп (табл. 4), встановлено, що у потомства дослідних тварин в перші дні його життя спостерігається зростання показників загального білка та окремих його фракцій.

Вартий уваги аналіз глобулінів та імуноглобулінів підсисних поросят, оскільки від їх рівня у циркулюючій крові залежить збереженість і життєздатність тварин в найбільш критичний період розвитку. Дані таблиці показують, що поросята четвертої групи при практично однаковому рівні загального білка й альбумінів відрізнялися від своїх ровесників першої групи достовірно вищим вмістом Ig G. Високий рівень цього головного захисного білка, засвоєного із материнського молозива, зберігається у крові поросят до відлучки. Повторне зростання Ig G відбувається за рахунок власного синтезу, інтенсивність якого достовірно вища в організмі поросят дослідних груп.

Таблиця 4. Білковий склад сироватки крові поросят різних вікових груп (M±m)

Групи поросят	Загальний білок, г/л	Альбуміни, г/л	Глобуліни, г/л	Альбуміновий коефіцієнт	Імуноглобуліни, мг/мл	
					Ig G	Ig M
Поросята 2-5-денного віку						
I	56,2±1,2	22,4±0,7	33,8±1,1	0,6	26,4±0,9	0,71±0,01
II	57,4±1,3	21,2±0,8	36,2±1,2	0,6	27,2±0,9	0,78±0,01
III	57,9±1,4	20,1±0,8	37,8±1,3	0,5	29,1±1,1	0,82±0,01
IV	59,2±1,6	20,6±0,7	38,6±1,7	0,5	36,4±1,2*	0,91±0,02*
Поросята 30-денного віку						
I	50,4±2,8	24,3±0,9	26,1±0,9	0,9	11,4±0,4	0,73±0,01
II	49,2±2,9	23,2±0,8	25,6±0,8	0,9	11,8±0,5	0,79±0,01
III	46,4±2,1	24,2±0,9	22,2±0,7	1,1	12,6±0,5	0,80±0,01
IV	46,3±1,7*	22,8±0,7	23,5±0,6	1,2	13,8±0,6	0,89±0,02
Поросята 90-денного віку						
I	62,2±2,9	22,7±0,8	39,5±1,5	0,5	19,6±0,7	1,36±0,04
II	64,4±3,1	23,2±0,9	41,2±1,6	0,5	20,2±0,8	1,82±0,05
III	67,6±3,4	23,6±0,9	44,0±1,8	0,6	24,1±0,8	2,02±0,07
IV	68,2±3,5	24,2±0,9	44,1±1,7	0,5	25,7±0,9*	2,34±0,09*

Проведеними нами дослідженнями встановлено, що поросята раннього віку характеризуються також варіабельністю клітинних факторів імунної системи (табл. 5).

Таблиця 5. Динаміка Т- і В-лімфоцитів у крові поросят різних вікових груп (M±m)

Групи поросят	Т-лімфоцити		В-лімфоцити		О-лімфоцити	
	відносна кількість, %	абсолютна кількість, 1 мкл	відносна кількість, %	абсолютна кількість, 1 мкл	відносна кількість, %	абсолютна кількість, 1 мкл
1	2	3	4	5	6	7
Поросята 2-5-денного віку						
I	66,4±1,7	4,7±0,2	21,1±1,1	1,5±0,08	5,6±0,06	0,6±0,01
II	66,6±1,8	4,6±0,2	20,2±1,1	1,4±0,07	4,8±0,05	0,5±0,01
III	66,2±1,7	4,5±0,3	24,4±1,2	2,0±0,09	4,7±0,05	0,5±0,02
IV	66,6±1,8	4,6±0,2	24,8±1,2	2,2±0,09*	4,7±0,05	0,5±0,01
Поросята 30-денного віку						
I	51,0±1,1	5,6±0,3	22,8±1,1	1,6±0,08	4,9±0,05	0,5±0,01
II	59,1±1,5	5,6±0,4	24,1±1,2	1,7±0,08	5,1±0,05	0,5±0,01
III	59,4±1,6	5,7±0,3	26,4±1,3	1,8±0,08	5,0±0,05	0,5±0,01
IV	59,8±1,9*	5,7±0,3	27,6±1,5*	1,9±0,08*	5,2±0,05	0,5±0,01

Закінчення табл. 5

1	2	3	4	5	6	7
Поросята 90-денного віку						
I	59,3±1,9	5,6±0,3	28,2±1,7	1,9±0,08	5,1±0,05	0,5±0,01
II	60,3±2,1	5,7±0,3	31,4±1,7	1,9±0,08	5,2±0,05	0,5±0,01
III	62,2±1,7	5,3±0,2	34,2±1,7	2,0±0,09	5,1±0,05	0,5±0,01
IV	59,6±1,9	5,7±0,3	36,2±1,9*	2,4±0,09*	5,0±0,05	0,5±0,01

Аналіз таблиці показує, що в крові поросят різних груп в перші дні життя суттєвих відмінностей з боку імунокомпетентних клітин не спостерігається, за виключенням кількості В-лімфоцитів. Абсолютна кількість цих клітин достовірно вища у поросят четвертої групи протягом всього періоду досліджень. Таким чином, виявлено зв'язок між вмістом імуноглобулінів і В-лімфоцитів, в яких синтезуються захисні білки.

Висновок

Виявлені зміни в організмі тварин при корекції залізодефіцитних станів відображають складну систему взаємовідносин різних ланок імунофізіологічного стану, спрямованого на збереження молодняка, підвищення життєздатності та профілактики залізодефіцитної анемії.

Перспективи подальших досліджень

Подальші дослідження слід спрямувати на вивчення впливу комплексних сполук заліза з іншими мікроелементами, амінокислотами та вітамінами на імунобіологічні і біохімічні показники свиноматок та здоров'я і розвиток поросят.

Література

1. *Кравців Ю.Р., Масляно Р.П.* Вплив корекції залізодефіцитних раціонів на вміст ПОЛ та антиоксидантний захист вагітних корів // Науковий вісник ЛНАВМ ім. С.З. Гжицького. – 2004. – Т. 6 (3). – С. 116–120.
2. *Масляно Р.П.* Основи імунобіології. – Львів: Вертикаль, 1999. – 472 с.
3. *Масляно Р.П. та ін.* Методичні рекомендації для оцінки та контролю імунного статусу тварин. – Львів, 2001. – 87 с.
4. *Масляно Р.П., Пукало Л.Я.* Регуляція гомеостазу заліза у тварин // Біологія тварин. – 2006. – Т. 8. – № 1–2. – С. 100–108.
5. *Allen L.H.* Anemia and iron deficiency: effect of pregnancy outcome in pregnant sows // *Enr. J. Clin. Nutr.* – 2006. – Vol. 60. – Pp. 1130–1136.
6. *Allen L.H.* Biological mechanisms that might underlie iron's effects on fetal growth and preterm birth // *J. Nutr.* – 2001. – Vol. 131. – Pp. 581–589.

7. *Cogswell M.E., Parvanta J.* Iron supplementation during pregnancy, anemia, and birth weight // *Am. J. Clin. Nutr.* – 2003. – Vol. 78. – Pp. 773–781.
8. *Kraft A., Huch R.* Impact of parturition on iron status in nonanemic iron deficiency // *Eur. J. Clin. Nutr.* – Vol. 33. – Pp. 919–923.
9. *Scholl T.O., Reilly T.* Anemia, iron and pregnancy outcome // *J. Nutr.* – 2000. – Vol. 130. – Pp. 443–447.
10. *Zavaleta N., Nombora J., Rojas R. et. al.* Iron and lactoferrin in milk of anemia mothers given iron supplements // *Nutr. Res.* – 1995. – Vol. 15. – Pp. 681–690.